

آموزش تاریخ ادبیات فارسی به فارسی آموزان خارجی بر مبنای رویکرد تکلیف محور

محمد اورنگ*

سامان رحمان زاده**

فریدون علی رمائی***

چکیده

تاریخ ادبیات، موضوعی میان رشته‌ای است که به تاریخ و سرگذشت ادبیات بویژه ادبیات مکتوب در طول دوره‌های تاریخی و تغییرات و دگرگونی‌های سبک‌ها و فنون ادبی در نقاط مختلف جهان به زبان‌های مختلف در طول تاریخ می‌پردازد. از طرفی در سال‌های اخیر نظریه‌پردازی و تحقیق درباره‌ی تکالیف به عنوان مبنائی برای طراحی برنامه‌ی درسی مورد توجه قرار گرفته است. رویکرد تکلیف محور *Task-based Approach*، رویکردی از روش ارتباطی است که بر فصل مشترک بین اهداف آموزشی و فعالیت‌های واقعی تاکید می‌کند. منظور از تکالیف، فعالیت‌هایی است که با هدفی غیر از یادگیری زبان طراحی می‌شوند اما باعث توانائی‌های زبانی می‌شوند. در این مقاله برآنیم تا تاریخ ادبیات را بر اساس برنامه‌ی درسی تکلیف محور *Task-based Syllabus Design* در سطح پیشرفته به فارسی آموزان خارجی آموزش دهیم. به دگر بیان، می‌توان گفت که این آموزش در واقع نوعی آموزش زبان فارسی برای مقاصد خاص *Persian for Specific Purposes (PSP)* است. برای نیل بدین مقصود، بر اساس رویکرد نامبرده درسی را به عنوان نمونه برای تدریس تاریخ ادبیات فارسی به غیر فارسی زبانان در سطح مبتدی بر مبنای کاربرد تکلیف طرح‌ریزی کرده ایم و تلاش نموده ایم تا نکات مرتبط با تاریخ ادبیات و زیر مقولات مرتبط را در تمامی مهارت‌های زبانشناختی (شامل مهارت خواندن، نوشتاری، گفتاری و شنیداری) مد نظر قرار دهیم.

واژه های کلیدی: تاریخ ادبیات، آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان، رویکرد تکلیف محور

*دانش آموخته‌ی کارشناسی ارشد آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان، دانشگاه شهید بهشتی

M.sultan.ahel@gmail.com

**دانشجوی کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه شهید بهشتی Saman207@gmail.com

***دانشجوی کارشناسی ارشد آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان، دانشگاه شهید بهشتی

F.havar@gmail.com

تاریخ ادبیات از جمله مواردی است که در همه‌ی متون و برنامه‌های درسی بدان اشاره شده و از موضوعاتی است که در آموزش زبان بسیار تاثیر گذار بوده است؛ این امر در آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان نیز اهمیت پیدا می‌کند و طراحان کتب درسی همواره کوشیده‌اند تا در متون آموزشی خود بخشی را به تاریخ ادبیات اختصاص دهند و زبان‌آموز خارجی را با تاریخ ادبیات فارسی و موارد مرتبط آشنا کنند. در این مقاله برآنیم تا برای آموزش تاریخ ادبیات فارسی به غیرفارسی‌زبانان طرح درسی بر مبنای رویکرد نوین آموزشی تکلیف محور داشته باشیم و بتوانیم از این باب غیرفارسی زبان خارجی (سطح مبتدی مختص کودکان و نوجوانان) را با تاریخ ادبیات فارسی بیشتر آشنا کنیم. در ابتدا نگاهی می‌اندازیم به تعاریفی که در مورد ادبیات به طور کلی و تاریخ ادبیات به طور خاص مطرح شده است.

۱-۱ ادبیات و تاریخ ادبیات

ادبیات مجموعه‌ای از تظاهرات هنری هر قوم است که در قالب کلام در آمده است و به همین منوال ادبیات کودک و نوجوان نیز شاخه‌ای از ادبیات است که با توجه به محدودیت‌های تجربه‌ی کودکان از فرآیندهای شناختی در تلاش است تا متون لازم را برای کودکان و نوجوانان فراهم آورد (حجازی، ۱۳۷۴). هوگارت (به نقل از جعفرنژاد، ۱۳۶۳) هدف از تاریخ ادبیات کودک را کشف، بازآفرینی و جستجوی معنا دانسته و استدلال می‌کند که کودکان برای دستیابی به معنا و فکر کردن در مورد اسرار باید به درجه‌ای از آگاهی برسند و اهدافی از ادبیات کودک را برمی‌شمارد که از مهمترین آنها می‌توان به آماده کردن کودک برای شناخت، دوست داشتن، ساختن محیط، سرگرم کردن کودک و علاقه‌ی وی به مطالعه اشاره کرد. در واقع مقاله‌ی ما نیز از این جهت درباره‌ی ادبیات کودک و نوجوان نکات شناختی را در نظر گرفته و سعی کرده است که در همه‌ی تکالیف آموزشی سطح کودک و نوجوان را در نظر بگیرد.

نگاهی گذرا به تاریخچه‌ی ادبیات کودک در در سال‌های اخیر نشان می‌دهد که موضوع ادبیات کودک امروزه به موضوعی جهانی تبدیل شده است و حتی به سطحی رسیده است که در دانشگاه‌های مختلف جهان این امر به موضوعی مورد علاقه‌ی محققان قرار گرفته است و رشته‌های

دانشگاهی در این مورد بر این عقیده هستند که ادبیات کودک و نوجوان پایه‌گذار ادبیات بزرگان است (فتوحی، ۱۳۸۷)

۲-۱ اهمیت تاریخ ادبیات

محمود فتوحی (۱۳۸۷) در مورد اهمیت تاریخ ادبیات چنین می‌گوید که:

تاریخ ادبیات هر قوم نمایشگاه هویت اوست. وجود تاریخ ادبیات خوب و قابل اعتماد در یک تمدن نماینده‌ی غنای ادبی و روشمندی و سازمان‌یافتگی پژوهش‌های ادبی و فرهنگی در آن تمدن است. از دیگر طرف تاریخ ادبیات با تاریخ و فرهنگ و سیاست و ارزش‌های معنوی هر قوم گره خورده است. تاریخ ادبی تطورات روحی و فکری یک قوم و در یک عبارت تاریخ حرکت به سوی خودآگاهی آدمی است.

وی سه مرحله را برای تاریخ ادبیات در نظر می‌گیرد که در این تحقیق مرحله‌ی دوم تاریخ ادبیات یعنی جریان‌شناسی ادبی و دوره‌بندی تاریخی مد نظر است.^۱ دلیل این کار نیز این است که در این مرحله با رویکردهای تحلیلی به رده‌بندی رویدادها و آثار ادبی، دوره‌بندی تاریخی و جریان‌شناسی توجه می‌شود و مورخ ادبی از رویدادهای جزئی و واقعیت‌های محسوس گذشته پا فراتر می‌نهد و رویدادهای همسو، جریان‌های کلی و نظام‌ها و دوره‌های ادبی را شناسایی می‌کند و به توصیف آنها می‌پردازد.

در اینجا همچنین گذشته برش می‌خورد و تحولات و تغییرات در محور زمان ترسیم می‌شود. هدف بنیادین مورخ ادبی ترسیم روند تکاملی ادبیات است و تحلیل‌ها یوی بر اساس همین هدف شکل می‌گیرد. در واقع هنگامی که تصاویر کلان و تحلیل از سرگذشت ملت و یا قومی ارائه گردد دیگر ملت‌ها می‌توانند تاریخ ادبیات تحلیلی ادبیات خویش را ترسیم نمایند و از نگاه‌های بومی و ارزش‌های قومی فراتر رفته و ارزش‌ها و خصایص روحی خویش را در فرآیندهای تکاملی جهانی بجویند و مقدمات لازم را برای ورود به عرصه‌ی ادبیات جهانی فراهم آورده می‌شود (صفا، ۱۳۴۲).

^۱ دو مرحله‌ی دیگر را نگارش رویدادهای پراکنده و ادبی و پژوهش‌های منفرد و تحلیل و ارزیابی تاریخ ادبیات با نگارش مکانی و فلسفی است.

به همین دلیل است که در تحقیق پیش روی سعی کرده‌ایم که تاریخ ادبیات فارسی را به غیر فارسی زبانان آموزش دهیم و از این خلل تاریخ غنی ادبیات فارسی را به صورت جهانی شده و تحلیلی برای خارجیان که قصد یادگیری زبان فارسی را دارند، فراهم سازیم. فی الواقع در مورد آموزش تاریخ ادبیات فارسی به خارجیان اگر نگوئیم هیچ تحقیقی به جرات می‌توانیم ادعا کنیم که تحقیقات بسیار اندک و شاید هم انگشت شماری صورت گرفته است. پس در تلاشیم تا جریان-شناسی و سرگذشت گذشتگان را در قالب انواع فعالیت‌های آموزشی به صورت رویکردی شمول-محور^۱ در آموزش تکلیف محور به انجام رسانیم. حال مبنای نظری تحقیق یعنی همان رویکرد تکلیف محور را بررسی کرده و این نکته را مطالعه می‌کنیم که این رویکرد در آموزش زبان چه مواردی را مد نظر قرار می‌دهد و در چه صورتی می‌تواند تاریخ ادبیات را به غیرفارسی‌زبانان آموزش دهد.

۲ رویکرد تکلیف محور در آموزش زبان؛ ویژگی‌ها و ملاحظات

در این قسمت به معرفی مختصری از رویکرد تکلیف محور در برنامه‌ریزی درسی می‌پردازیم و بر این نکته تاکید می‌کنیم که رویکرد تکلیف محور در آموزش زبان و برنامه‌ریزی درسی از مزیت-هائی برخوردار است که این رویکرد را نسبت به دیگر رویکردها از کارآئی خاصی برخوردار کرده است و در این میان ویژگی‌های منحصر به فردی را برای این رویکرد برمی‌شماریم که به درک هر چه بیشتر این رویکرد و نقش تکلیف در آن کمک می‌کند. همچنین با تعاریفی که از این رویکرد برمی‌آید می‌توانیم نتیجه بگیریم که چگونه این رویکرد می‌تواند تاریخ ادبیات را به نحوی آموزش دهد که خارجی غیرفارسی‌زبان تاریخ ادبیات فارسی را یادگرفته و بتواند این مهم را در خلال انجام تکالیف فراگیرد.

کارل کرانکه^۲ (۱۹۸۷) از ویژگی‌های این رویکرد به این نکته اشاره می‌کند که رویکرد تکلیف محور از فعالیت‌هائی استفاده می‌کند که زبان‌آموز باید به عنوان اهداف غیر آموزشی در خارج

^۱ Through Approach in Task-based Language Teaching (Ellis, ۲۰۰۳)

^۲ Karl Krahnke

از کلاس انجام دهد تا فرصت یادگیری را برای خود فراهم آورد. تکالیف از دیگر فعالیت‌ها بدین جهت متمایز می‌شوند که اهداف غیرآموزشی داشته و نتایج قابل اندازه‌گیری دارند. به دیگر بیان می‌توان گفت که تکلیف یعنی جهان واقعی را در کلاس پیاده کنیم. در طرح تکلیف محور، زبان فی نفسه و به خودی خود آموزش داده نمی‌شود بلکه برای تکمیل تکلیف از آن استفاده می‌شود.

۱-۲ ویژگی‌های رویکرد تکلیف محور مرتبط با آموزش تاریخ ادبیات

کرانکه (۱۹۸۷) در توصیف ویژگی‌های این رویکرد به موارد زیر اشاره می‌کند:

- تکالیف ایستا نیستند چون فرآیند توسعه و دستکاری اطلاعات را شامل می‌شوند.
 - تکالیف باید فرآیندهای شناختی ارزشیابی، انتخاب، ترکیب، تعدیل و یا تکمیل (موسوم به مهارت‌های فکری سطح بالا) را با ترکیبی از اطلاعات قدیمی و جدید در بر می‌گیرد.
- به عنوان نمونه‌ای از تکالیف می‌توان به تهیه و تدوین راهنمایی دانش‌آموزان برای مدرسه و یا برنامه‌ای برای استفاده‌ی واقعی نام برد. هدف از برنامه‌ی درسی تکلیف محور استفاده از نیازهای واقعی زبان‌آموزان و فعالیت‌هایی به عنوان تجارب یادگیری است تا از این طریق بتوان به روش ارتباط انگیزه‌ی لازم برای زبان‌آموز را فراهم کرد.

در کل می‌توان گفت که یادگیری تکلیف محور به سمت و سوی یادگیری زبان سوق پیدا کرده است زیرا تکالیف بخشی از زبان و محیط یادگیری هستند که به گسترش و توسعه‌ی دانش کمک می‌کنند. بنابراین با ادغام این رویکرد در آموزش زبان فارسی به غیر فارسی‌زبانان می‌توان نتیجه گرفت که باید تکالیفی به غیر فارسی‌زبان داده شود تا با انجام آنها خارجی بتواند تاریخ ادبیات را از طریق تعامل و حل مسئله انجام دهد.

ایده‌ی اصلی آموزش تکلیف محور همان «نظریه‌ی یادگیری کرشن»^۱ است که در سال ۱۹۸۲ مطرح شده است. این نظریه چنین استدلال می‌کند که توانائی استفاده از زبان از طریق مشارکت و در

^۱ Krashen's Acquisition Theory

معرض بودن در آن زبان ایجاد می‌شود. در نتیجه‌ی این موضوع، تجربه اهمیت خاصی پیدا می‌کند و آموزش نقش کلیدی ندارد.

نحوه‌ی انتخاب مطالب و تکالیف نیز - همانطور که کرانکه (۱۹۸۷) می‌گوید - بر حسب آمادگی زبانشناختی زبان‌آموزان است. پس در آموزش تاریخ ادبیات کودک و نوجوان باید حتماً سطح زبانشناختی کودک را در نظر بگیریم و به آنها تکالیفی ارائه گردد که در سطح مبتدی باشند و آنها را ترغیب کند تا از طریق تعامل و ارتباط حین تکلیف تاریخ ادبیات را یاد بگیرند. علاوه بر این نیاز زبان‌آموز به گفتمان خاصی و یا نوع خاصی از تعامل و دسترسی به منابع جهت انجام تکالیف نیز در این گزینش تاثیرگذار است. البته این نکته را نیز باید متذکر شویم که چندین عامل در انتخاب نوع تکالیف موثر هستند؛ حال در مورد اولویت تکالیف و ویژگی‌های مرتبط با تاریخ ادبیات به چند مورد اشاره می‌کنیم:

• تکالیف کوتاه‌تر و ساده‌تر باید پیش از تکالیف بلند و پیچیده مطرح شوند. در این مورد چون کودک و نوجوان را برای آموزش انتخاب کرده‌ایم باید طوری گزینش تکالیف^۱ داشته باشیم که تکالیف از حد سطح مبتدی فراتر نرفته و پیچیدگی زبانشناختی - روانشناختی^۲ نداشته باشند.

• تکالیفی که به اطلاعات از پیش نیاز دارند باید پیش از اطلاعاتی مطرح شوند که به اطلاعات جدید نیاز دارند؛ یعنی باید در آموزش تاریخ ادبیات می‌توان اطلاعات پیشین زبان‌آموزان را از تاریخ ادبیات فارسی در نظر گرفته و سپس بنابر همان داده‌ها تکالیف جدید به آنها ارائه گردد. این همان رویه‌ی شناختی تکالیف است که ایلس و فوتوس (۱۹۹۱) از آن با عنوان رویه‌ی شناختی تطبیق^۳ یاد می‌شود.

• تکالیفی که برای تحلیل اطلاعات با توانایی‌های کنونی نیاز دارند باید قبل از تکالیفی مطرح شوند که به انواع جدیدی از پردازش شناختی نیاز دارند. به بیان دیگر باید

^۱ Task Selection

^۲ Linguistic-Psychological Complexities

^۳ Accommodation Cognitive Trend

تکلیف را در سطح پردازش فکری کودک و نوجوان در نظر گرفت و به صورتی عمل کرد که زبان آموز خارجی که قصد یادگیری تاریخ ادبیات را دارد در کنش متقابل حین تکلیف^۱ دچار سردرگمی نشود.

- تکلیفی که برای کودکان در نظر گرفته می‌شوند باید کوتاه باشند و اطلاعاتی را استخراج کنند که آنها از قبل دارند و همچنین اطلاعاتی را نیز برای تولید جدید فراهم آورند. این همان نکته‌ایست که در این تحقیق بدان توجه شده است و سعی گردیده است که تکلیف کوتاه و مبتنی بر داده‌های پیشین کودکان ارائه گردند.

- افراد سطح مبتدی نباید تکلیف تحلیلی و ارزشیابی^۲ انجام دهند زیرا این نوع تکلیف برای آنها مشکل است. تکلیف تحلیلی از جمله تکلیفی است که برای افراد سطح متوسط به بالا و پیشرفته مناسب بوده و کودکان نمی‌توانند این تکلیف را به دلیل پردازش‌های شناختی مشکل انجام دهند. پس تکلیف تاریخ ادبیات را باید طوری تعریف و طرح‌ریزی کرد که کنکاش‌های زبانشناختی نداشته باشند.

- برای افراد سطح مبتدی تکلیف ساده و ترکیبی بسیار مفید هستند و در حالیکه افراد سطح پیشرفته باید تکلیفی انجام دهند که در چند روز و یا یک هفته انجام می‌شود و به اطلاعات جدید بیشتری نیاز دارد، همچنین به پردازش پیچیده مثل ارزیابی، مقایسه و حتی انسجام نیاز دارند. منظور از تکلیف ترکیبی در طرح‌ریزی تاریخ ادبیات همان تکلیفی است که چند جمله را به هم پیوند می‌دهد و به بیان ساده‌تر سعی دارد که از گذر آموزش تاریخ ادبیات در قالب جملات ساده ذهن زبان‌آموز را در انجام تکلیف درگیر سازد.

مثال‌هایی از برنامه‌ی درسی تکلیف‌محور برای سطح مبتدی در جهت آموزش تاریخ ادبیات

فارسی باید مواردی را در نظر بگیرند که از مهمترین آنها می‌توان به عناصر زیر اشاره کرد:

^۱ Task Talk Interaction

^۲ Critical and Evaluative Tasks

- تکالیف باید سیر تاریخی و تطور را در نظر بگیرند.
- تکلیف طرح‌ریزی شده باید حتماً تحولات زبانی را شامل گردد و از جملاتی استفاده کند که باعث شود زبان‌آموز خارجی با کلیدواژه‌های زبان فارسی در زمینه‌ی تاریخ ادبیات آشنا گردد.

۲-۲ ویژگی‌های مثبت تدریس تاریخ ادبیات با استفاده از رویکرد تکلیف محور

حال این سوال ممکن است مطرح گردد که چرا این رویکرد را برای آموزش تاریخ ادبیات در نظر گرفته‌ایم با تلفیق نظریات فیزیواک (۱۹۸۴) در مورد ویژگی‌های مثبت رویکرد تکلیف محور در برنامه‌ی درسی می‌توان چنین ادعا کرد که:

- این رویکرد بسیار مورد استفاده می‌باشد و این گستردگی استفاده می‌تواند در هر زمینه‌ای کاربرد داشته باشد. در زمینه‌های آموزش دستور زبان این رویکرد به گفته‌ی ایس (۲۰۰۶)، نوبویوشی و ایس (۱۹۹۳) و فوتوس (۱۹۹۳) این رویکرد جواب داده است و زبان‌آموزان خارجی با استفاده از حل تکلیف توانسته‌اند که بر دستور زبان مقصد مسلط شده و آگاهی خود را از زبان مقصد افزایش دهند.

• برای همه‌ی سنین و پیشینه‌های تحصیلی مفید است؛ به معنای دیگر می‌توان گفت که این رویکرد سن خاصی را برای آموزش تاریخ ادبیات و آموزش این حوزه در نظر نگرفته است. پس رویکرد تکلیف می‌تواند برای سطح مبتدی که در این تحقیق در نظر گرفته شده‌اند بسیار مناسب باشد.

- مسائل مهم و اساسی در آموزش زبان مثل مسئله‌ی انتقال را به طور مستقیم با استفاده از تکالیف واقعی و فعال به عنوان فعالیت‌های یادگیری مورد بررسی قرار می‌دهد. انتقال از مفاهیمی است که در رویکرد تکلیف محور به ارتباط و تعامل اشاره دارد، یعنی از گذر زمان تکلیف و حل آن می‌توان تاریخ ادبیات را برای افزایش آگاهی زبان‌آموز پیاده‌سازی کرد.

- هنگامی که در یک برنامه‌ی درسی تکلیف محور، زبان‌آموزان در فعالیت‌های خارج از کلاس شرکت می‌کنند این نوع برنامه‌ی درسی بسیار مفید واقع خواهد شد. در واقع این ویژگی به همان گفتگوی حین تکلیف است که در زبان‌آموزان ایجاد شده و آنها بدون آنکه بر یادگیری خود زبان تمرکز کنند می‌توانند آگاهی و تمرکز را بر ساختارهای موجود در تاریخ ادبیات فارسی ارتقا بخشند و این حوزه را بهتر یاد بگیرند.

- برای زبان‌آموزانی که نیاز مستقیم به استفاده از زبان برای اهداف مشخص دارند این برنامه‌ی درسی بسیار مفید می‌باشد. بحث آموزش مستقیم در تکلیف از جمله مواردی است که در بسیاری از تحقیقات انجام گرفته بدان اشاره شده است. نساجی (۱۹۹۹) چنین می‌گوید که آموزش صریح می‌تواند زبان‌آموز را نسبت به آنچه در زبان مقصد روی می‌دهد آگاه کرده و در نتیجه‌ی همین کار وی می‌تواند تمرکز خود را بیشتر کند.

- یادگیری تکلیف محور برای زبان‌آموزانی به انواع سنتی یادگیری کلاسی عادت ندارند و یا به یادگیری مهارت‌های شناختی، فرهنگی به همراه زبان نیاز دارند بسیار مناسب و حائز اهمیت است. یادگیری سنتی بیشتر بر موارد رویکردهای دستور- ترجمه متمرکز شده و در تلاش بوده تا از طریق ترجمه و حفظ لغات و واژگان زبان را آموزش دهد. این رویکردها به طور عام در آموزش زبان و به طور خاص در آموزش تاریخ ادبیات منسوخ بوده و تعامل و رویکردهای ارتباطی نیز این موارد را به اثبات رسانده‌اند.

- این نوع برنامه‌ی درسی معلم محور نبوده و کاملاً زبان‌آموز محور است. تمرکز بر محوریت زبان‌آموز می‌تواند آنها را در بیان ایده‌ها آزاد گذاشته و همین امر منجر به این می‌شود که آنها دیگر احساس نکنند که معلم به عنوان یک فرد مسلط به آنها می‌نگرد بلکه تکلیف باعث می‌شود که معلم نقش تسهیل‌کنندگی^۱ داشته باشد.

^۱ Facilitation Role of Teacher

۲-۳ نکات خاص در تدریس تاریخ ادبیات بر اساس رویکرد تکلیف محور

البته این رویکرد مشکلاتی نیز دارد که نباید از آنها غافل گردیم. فیزیباک (۱۹۸۴) و فوتوس (۱۹۹۳) در مورد ویژگی‌های منفی رویکرد تکلیف محور در برنامه‌ی درسی به مواردی چون مشکل بودن پیاده‌سازی برنامه، نیاز داشتن به منابع فراتر از کلاس و برنامه‌ریزی دقیق اشاره می‌کند. البته در مواردی که ما به عنوان رویکرد تکلیف محور در آموزش تاریخ ادبیات فارسی برشمرده‌ایم و آنها را در قالب تکلیف ارائه کرده‌ایم این موارد را در نظر گرفته و سعی کرده‌ایم که همواره تکالیفی ارائه کنیم که زبان‌آموز بتواند آنها را به صورت واقعی^۱ ایجاد کند.

از کارکردهای رویکرد تکلیف محور در آموزش زبان می‌توان به محیط‌هایی اشاره کرد که فعالیت‌های واقعی زبان‌آموزان کشف می‌شوند و همچنین محیط‌هایی که خارج از کلاس هستند و با اتکا به منابع خوب و مفید جهت انتقال اطلاعات در زبان مقصد کار می‌کنند نیز در حوزه‌ی استفاده از کارکردهای رویکرد تکلیف محور می‌گنجند.

۳ طرح درس تدریس تاریخ ادبیات بر اساس رویکرد تکلیف محور

در این قسمت برای آشنائی بیشتر با نمونه درس در جهت آموزش تاریخ ادبیات، تکلیفی را ارائه کرده‌ایم که ویژگی‌های گفته شده در مورد نکات مثبت رویکرد تکلیف محور در آموزش تاریخ ادبیات فارسی را در بر می‌گیرد. توضیحات مرتبط با نوع و شرایط تکلیف در زیر طرح درس ذکر شده است:

۵ و ۶ دی ماه ۱۳۹۱

نوع تکلیف: تکلیف ضمنی مفهوم بنیاد (Implicit Meaning-focused Task)

موقعیت و شرایط تکلیف: گروه‌های دو و یا سه نفره

هدف و تمرکز تکلیف: هدف از این تکلیف آموزش شرح زندگی و آثار فردوسی در زبان

^۱ Implementation in the Real Life Situation

فارسی به غیرفارسی‌زبانان در سطح مبتدی است؛ به همین دلیل تکلیف مورد نظر بر افزایش آگاهی (consciousness-raising) تمرکز می‌کند و توصیفی از زندگی این شاعر پرآوازه‌ی ایرانی را برای غیرفارسی‌زبانان مشخص کرده است. در این تکلیف، زبان‌آموزان در گروه‌های مشخص شده در مورد این شاعر بزرگ بحث کرده و همچنین بر روی کارتی که در اختیار آنها قرار داده شده است نکاتی را به صورت کلیدی مطرح کرده‌ایم که زبان‌آموزان به صورت متناوب از همدیگر در مورد ویژگی‌ها و داده‌های این شاعر از همدیگر سوال پرسیده و دیگر اعضای گروه باید به این سوالات پاسخ دهند. در واقع این امر تعامل، ارتباط حین تکلیف و کارگروهی را افزایش داده و باعث می‌شود که خارجی در مورد ساختارهای موجود بر روی کارت فکر کند و فرصت فکر کردن هست که یادگیری را فراهم می‌آورد.

دستورالعمل اجرای تکلیف برای زبان‌آموزان: بر روی هر کدام از کارت‌هایی که در اختیار شماست اطلاعاتی در مورد زندگی و آثار فردوسی نوشته شده است. این اطلاعات را مطالعه کرده و در گروه‌های خود تمرین کنید و به بحث بگذارید. سپس هر یک از اطلاعاتی که در کارت موجود است را از دیگر اعضای گروه خود پرسید.

ابوالقاسم فردوسی

۱. شاعر قرن چهارم هجری
۲. متولد طوس
۳. دارای کتاب شاهنامه به نظم
۴. مشهور به شاعر وطن‌پرست و زنده‌کننده‌ی زبان فارسی

نتیجه‌گیری

در این مقاله با شرحی از تاریخ ادبیات و لزوم حفظ و آموزش آن به بررسی رویکردی جدید رد آموزش تاریخ ادبیات فارسی پرداخته و سعی بر آن داشتیم تا طرح‌درسی را مبتنی بر آموزش تاریخ ادبیات فارسی به غیرفارسی‌زبانان آماده ساخته و نکات مثبت و منفی این طرح را در آموزش تاریخ ادبیات برشماریم. رویکرد تکلیف محور در تلاش است تا با استفاده از انجام تکالیف آموزشی توسط زبان‌آموزان راهی را فراهم آورد که آنها بتوانند فرصت تعامل و ارتباط داشته باشند و آگاهی آنها نسبت به ساختارهای تاریخ ادبیات در زبان فارسی افزایش یابد. همین امر باعث می‌شود که غیرفارسی‌زبان در گذر و در حین انجام تکلیف با اطلاعاتی مواجه شود که با اعضای گروه در میان بگذارد، در مورد آن بحث کند و در نهایت نیز در مورد آن ایده مطرح کند. پس در نهایت یادگیری صورت پذیرفته و زبان‌آموز می‌تواند با تمرکز بر تعامل ایجاد شده به نحوی خود را بر موضوع مورد بحث (در اینجا شرح زندگانی حکیم ابوالقاسم فردوسی) مسلط سازد. در کل تاثیر رویکرد تکلیف محور در آموزش تاریخ ادبیات را می‌توان به صورت ذیل ترسیم کرد:



ششمین همایش ملی پژوهش‌های ادبی

همین شکل که مدلی محقق ساخته بوده نشان از تاثیر عوامل مختلف بر یادگیری تاریخ ادبیات توسط فارسی‌زبان دارد. تعامل، ارتباط تکلیفی (حین تکلیف) منجر به افزایش آگاهی شده و هر سه این عوامل در نهایت یادگیری را نتیجه می‌دهند.

منابع

منابع فارسی

جعفر نژاد، آتش (۱۳۶۳). ۳۹ مقاله درباره‌ی ادبیات کودکان. تهران: شورای کتاب کودک.

حجازی، بنفشه (۱۳۷۴). ادبیات کودک و نوجوان. تهران: روشنگران.

صفا، ذبیح الله (۱۳۴۲). تاریخ ادبیات در ایران. تهران: ابن سینا.

فتوحی، محمود (۱۳۸۷). نظریه‌ی تاریخ ادبیات. تهران: سخن.

منابع انگلیسی

Ellis, R (۲۰۰۶). Current issues in the teaching of grammar: An SLA perspective. *TESOL Quarterly*, ۴۰, ۸۳-۱۰۷.

Ellis, R. (۱۹۹۳). Second language acquisition and the structural syllabus. *TESOL Quarterly*, ۲۷, ۹۱-۱۱۳.

Fisiak, J. (۱۹۸۴). *Contrastive linguistics. Rospects and problems*. NY: Mouton.

Fotos, S. (۱۹۹۳). Consciousness-raising and noticing through focus on form – grammar task-performance versus formal instruction. *Applied Linguistics*, ۱۴, ۳۸۵-۴۰۷.

Fotos, S., & Ellis, R. (۱۹۹۱). Communicating about grammar: A task-based approach. *TESOL Quarterly*, ۲۵, pp. ۶۰۵-۶۲۸.

Krahnke, K. (۱۹۸۷). *Approaches to syllabus design for foreign language teaching*. NJ: Prentice-Hall, Inc.

Nassaji, H. (۱۹۹۹). *Towards integrating form-focused instruction and*

communicative interaction in the second language classroom: Some pedagogical possibilities. *Canadian Modern Language Review*, ۵۵, ۳۸۵-۴۰۲.

Nobuyoshi, J., & Ellis, R. (۱۹۹۳). Focused communication tasks and second language acquisition. *ELT Journal*, ۴۷, ۱۱۳-۱۲۸.



انجمن علمی زبان ادبیات فارسی



ششمین همایش ملی پژوهش های ادبی

۵ و ۶ دی ماه ۱۳۹۱